

ההנהגה הראויה בענין היציאה לעבודה - חלק א'

שאלה: הנני אברך שנישאתי לפני כעשרה שנים, וב"ה נולדו לי כבר כמה ילדים זרע ברך ה' ההולכים בדרך התורה והיראה. והנה עד הנה הייתה ב"ב שתחילי יוצאת לעבודה להביא טרף לביתי, ואני ישבתי בכולל ועסקתי בתורת ה', אמנם עתה כשכבר כשל כוחה מלצאת לעבוד כשהיא עסוקה בעבודת הבית ובהתמסרותה להטף, הגיע הזמן שאני יצא לעבוד להביא מזון ומחיה לבני הבית, ות"ל מצאתי לעבוד כשרה עבודה כשרה וראויה המכבדת את בעליה.

אמנם דא עקא, בכל יום בבוקר כשאני יוצא מביתי בדרכי למקום העבודה מעיק עלי הדברים וה' שמועסן' שהייתי נוהג לשמוע מאת הראש הישיבה שלי שלמדתי אצלו בהיותי בחור, שהמסר שלהם היתה כי רצון הבורא ברוך הוא שהאיש הישראלי ישב וילמד כל הימים ולא יצא לעבודה כלל, והתחושה היתה שלצאת לעבוד הרי זה דבר מגונה ומושפל ונגד רצון הבורא, ומחשבה זו טורדת את מנוחתי וגורמת לי ללכת לעבודתי בעצבות ובעוגמה כשאני חושש כי שמא אני עושה מעשה שלא כהוגן.

תשובה:

יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון

איתא באבות (פרק ב משנה ב) 'רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר, יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עון'. ובמשך חכמה מבאר על פי דברי הגמ' בברכות (לה: ת"ד) 'ואספת דגנך' (דברים יא, יד) מה ת"ל, לפי שנאמר (יהושע א, ח) 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיך' יכול דברים ככתבן, ת"ל ואספת דגנך, הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל, ר"ש בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישאל עושיין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים שנאמר (ישעיה סא, ה) 'ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'', ובזמן שאין ישראל עושיין רצונו של מקום וכו'.

והיינו כי רבי ישמעאל סובר שצריך האדם להתנהג במידת דרך ארץ ולעבוד לפרנסתו, ורשב"י חולק וסובר, שבזמן שישאל עושיין רצונו של מקום אזי מלאכתן נעשית על ידי אחרים והם יכולים לעסוק בתורה בלי לטרוח למחייתן.

כן הנהיג הקב"ה בעולמו

ומבאר במשך חכמה, כי תנא דמתניתין בא להכריע ולומר, כי אכן ההנהגה הראויה לכלל היא כשיטת רבי ישמעאל הסובר הנהג בהן מידת דרך ארץ, ולא כשיטת הרשב"י אשר מיועדת ליחידי סגולה בלבד, כי כן הנהיג הקב"ה בעולמו אשר יפה

תלמוד תורה עם דרך ארץ ובני אדם יצטרכו לעבוד ולטרוח למחייתן.

וממשיך ואומר התנא בטעם הדבר, כי יגיעת שניהם משכחת עון, וכמו שמבאר שם הרע"ב 'שהתורה מתשת כוחו של אדם, והמלאכה מפרכת ומשברת את הגוף, ומתוך כך יצר הרע בטל ממנו', עכת"ד המשך חכמה. ובאמת גם בגמ' שם משמע דנקטינן יותר כרבי ישמעאל, וכדאיתא 'אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן, כר' שמעון בן יוחי ולא עלתה בידן וכו'.

וקובע את הנהגה הזו כמסמורת מון הר"ק מ'אפטא זי"ע באוהב ישראל (בפרשתו, פ"א תרומה), וזל"ק 'אפשר לומר בזה ע"ד רמז כי התורה מרמזת לנו איך יתנהג האדם בהעיר לבבו לעבודת הש"י ולעסוק בתורתו ויראתו, שלא יאמר אלך ואעסוק בתורה יומם ולילה לבל אשגיא כלל מאין יבוא עזר פרנסת ביתי כדי חיי, ואח"כ בבוא זמן האוכל וטפלי תלי ב' תתבלבל אז מחשבתו עי"ז ח"ו ולא יוכל ללמוד כלל וכלל, ולא עוד אלא שיוכל לבוא לידי שיעמום ושיגעון ח"ו או שילסטם הבריות בעצת היצר אשר יטהו לזה ח"ו, ולזה אין נכון לו לבחור בדרך כזה, אכן הדרך הטוב והישר שיברור לו האדם הוא שיסדר לו מקודם איזה מקום פרנסה למזון וטרף לביתו וכו', עיין שם.

הוראה ברורה מאת תנא דמתניתין

היוצא מזה, שיש הוראה ברורה מאת התנא דמתניתין, מה מוטל על האדם לעשות כשרואה שאין לו כדי מזונותיו, 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עון' ויעמול האדם גם להביא טרף לביתו כי כן רצה הקב"ה בעולם,

היות שיש בזה תועלת עצומה - שיגיעת שניהם משכחת עון.

כתוב רב"ן גמליאל אומר להורות על בעל המימרא

ובדרך צחות חשבתי להוסיף בהאי עניינא, שבאברבנאל מקשה על לשון המשנה 'רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר, יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ וכו'', ומדקדק דהא רבן גמליאל קיבל את התואר רב"ן רק כשהוכתר לנשיא, והרי הכתרתו הייתה לאחר פטירת אביו, ויוצא שבעת שרבי יהודה הנשיא מסדר המשנה כתב את דברי בנו, כתבם במשנה בלשון 'בני גמליאל אומר' וכדומה לזה, ומה טעם שינו החכמים אחרי מות רבינו הקדוש מלשונו וכתבו רב"ן גמליאל.

ועוד מקשה, מה טעם נכתב רבן גמליאל בן רב"י יהודה הנשיא, ולא כתוב כמו בכל הש"ס רבן גמליאל ברבי יהודה הנשיא ובלי הגדש של בן רבי, ועי"ש מה שמתרץ לפי דרכו.

ואמרתי לתרץ, דמירגלא בפ"י הבריות לומר, שמי שהוא בנן של קדושים והוא בנו של רב אב"ד או של אדמו"ר נכבד, אינו יוצא לעבוד בעבודה ובאמתלא שזה אינו מתאים לפי כבודו.

לכך באו חז"ל ואמרו לנו, כי התנא מרא דשמעתתא הוא היה רבן ונשיא בישראל, ולא עוד אלא שגם היה בן רבי יהודה הנשיא, בנו של נשיא חשוב ונכבד, ואף על פי כן הוא אומר הוראה לדורת, 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ'.

אמנם יש עוד תנאי הכרחי אשר מוטל על האדם לדעת בעת שיוצא לעבוד, ונבארנו א"ה בגליון הבא.

לזכות בריאתה השלימה של מרת שרה פערל בת פריידא מלכה

לזכות בריאתה השלימה של מו"ה רבי אברהם ניסן בן רבקה

"מקום זה ממתין עבורך! הרם את מתת ירך הנדיבה למען הוצאת הגליון הזה"

"מקום זה ממתין עבורך! הרם את מתת ירך הנדיבה למען הוצאת הגליון הזה"